

RADU BRATEȘ

*Să le ascuți în suflet foșnirea de mătasă.
E cartea mea pădure de basm și minuni,
De intri-n ea pierzi drumul întoarcerii acasă.*
Radu Brateș

VÂRSTELE INIMII

Antologie lirică

Ediție critică îngrijită de
LIANA-TEREZA BIRIȘ

În loc de Prefață de
IOAN CHINDRIȘ

CLUJ-NAPOCA, 2018

Cuprins

În loc de Prefață

(de Ioan Chindriș) 7

Notă asupra ediției

(de Liana-Tereza Biriș) 13

Date și repere biobibliografice

(de Liana-Tereza Biriș) 17

Radu Brateș despre poezie 37

SATUL CU MINUNI 45

Îndemn 47

 Cartea mea – drum de poveste 49

Satul cu minuni 51

 Început de carte 53

 Satul cu minuni 54

 Dar ceresc 56

 Întoarcere [*Mă-ntorc obosit de pe unde-am umblat hoinar...*] 57

 Troiața 58

 Colindă 59

 Înviere la sat 61

 Închinare 62

 Rugăciune de primăvară 63

 Fântână [*Aceiași albi salcâmi...*] 64

 Hanul dintre plopi 65

 Luna-n geam 67

 Poveste 69

 Doamne, sufletul meu 71

 De-aici încolo drumul duce spre Paradis 72

 Cimitirul din munți 74

 Meșterul Manole 76

 Pentru copilul mort 77

 Pastorală 78

 Pădurarul 79

 Drumul moșului 81

Mă-ncearcă tristețile	83
Mă-ncearcă tristețile	85
Adolescență	87
Întâlnire	88
Reculegere [<i>Coboară noaptea cruguri siderale...</i>]	89
Mărturie pentru zilele mele	91
Semne	93
Semne	95
Secetă	96
Pe câmpia noastră	98
Vântul din vatră	100
Cititorul de stele	102
Zodie tristă	103
Turn de cetate	105
Uite, bate ploaia	106
Scrisoare din război	108
Trec întruna trenuri	110
Întâlnire cu Dumnezeu	112
Blestem și tânguire	114
Pe unde coloanele trec	116
CÂNTECE DE PE COLINE	119
Cântece de ursită	121
Cântec	123
Joc în primăvară	124
Haiducească	125
Întoarcere [<i>Noaptea asta cerne peste case...</i>]	126
Inima visează biruințe	127
Stânca-n apă	128
Inima	129
Autumnală	130
Taci, inimă	131
Nu mai sunt eu tânăr	132
Rug	133
Generații	134
Pentru	135
Avertismentul frunzei	136

În pădure, toamna	137
Întoarcerea în țărână.....	138
Prin crângul de mesteceni	139
De-acuma toamna.....	140
Parabolă.....	141
Prima zi de școală	142
Compoziție la limba română	143
Lecție despre Eminescu	144
Eminescu la Blaj.....	145
Lui Eminescu.....	146
Destin.....	147
Cuvintele.....	149
Ultima noapte	150
Versuri de toamnă târzie.....	151
Drum în sus.....	152
Elegie de toamnă	153
Soare de septembrie	154
Din copilărie (<i>Sub lumina anilor</i>)	155
Când eram mai tânăr	156
Trecut-au anii.....	157
Perspectivă.....	158
Cântece de pe coline.....	161
Imn	163
Chemarea primăverii.....	164
Dimineață.....	165
Vântul [<i>Bătea un vânt peste coline...</i>].....	166
Meditație în câmp	167
Primăvara pe coline	168
Somn de vară.....	169
E timpul.....	170
Invitație la câmp	171
Nocturnă	172
Cântecele serii.....	173
Neclintire	174
Efect de lună.....	175

SCRISE-N FURTUNĂ (1948-1954)	177
Lângă apa Prutului	179
Plecare.....	181
Scrisoare din surghiun.....	182
Lângă apa Prutului.....	184
Poveste de pe Prut.....	186
Vântul [<i>Vânturi vin din răsărituri...</i>].....	188
Nopti lângă Prut.....	190
Scrisoare dintr-un sat.....	191
Prutul nu se mai supune stăpânirii.....	193
Va veni... ..	195
Despărțire.....	196
Însemnări din anii aceștia.....	199
Tristia	201
Nopti în închisoare.....	203
Înfloresc caișii.....	204
Pe dig, între ape.....	206
Pe șantier.....	208
Moara dracilor.....	210
Trec lunile și anii... ..	212
Scrisori.....	213
Vestea.....	214
Visurile noastre.....	215
Zori de pace.....	217
POEZII REGĂSITE	219
Primele poezii	221
La moartea Regelui Ferdinand I al României.....	223
În codru.....	224
Toamna.....	225
Din fluier.....	226
Rugăciune.....	227
Vine iarna.....	228
Primăvara în pădure (<i>Ghiocelul și albina</i>).....	229
Stejar bătrân.....	230
Sunt călător!... ..	231
Vânt de iarnă.....	232

În amurg	233
La fântâna dintre plopi.....	234
Plouă...!	235
Vremi apuse.....	236
Alte poezii	237
Rada.....	239
Reculegere [<i>Fui glas străvechi de vifor și de ape...</i>]	241
Început de viață.....	242
Sunt frate bun cu tine	244
Cu toamna spre moarte	245
Rodica	246
Îngerul morții	247
Elegia mea	248
Fluier fără grai	249
Sunt și eu bogatul	250
Cântec de-nceput	251
Crucea mică.....	253
Poem de iarnă	255
Noaptea-n câmp	256
Cântecul Crăiesei	257
În împărăția lutului	258
Primăvară	259
Chemare.....	260
Primăvara-n burg.....	261
Ploaia.....	262
Mâncare.....	263
Ectenie	264
Rugăciune pentru liniștea casei.....	265
Fântână [<i>Fântână cu cercuri de apă în lut...</i>]	267
Stihuri pentr-un nuc bătrân	269
Ca-n tinerețe.....	270
Cuvânt trimis.....	272
Cântec de seară.....	273
Pe o carte dăruită.....	274
Vinovat	275
Nu mai plânge	276
În parc	277

Urări de ziua ta.....	278
Treci pe lângă rugul meu	279
Gânduri pentru învierea din urmă.....	281
Rugăciune pentru-ntoarcere.....	283
Peisaj cu îngeri	284
Veniți, copii! (<i>Imnul Școlilor din Blaj</i>)	285
Viață de poet.....	286
Lumea de ieri.....	287
Tristia.....	290
Hei, Ardealul acesta!.....	291
Rugăciune în vreme de foamete.....	293
Cântec pentru țara robită	294
M-am născut în zodie tristă.....	295
Panta rhei	297
Moartea și viața.....	298
Balada episcopului Inochentie, cel prigonit pentru dreptate	299
Bibliografia operei poetice a lui Radu Brateș.....	303
Note și variante.....	315
Referințe critice.....	335

CARTEA MEA – DRUM DE POVESTE...

Ce așteptați, frații mei chinuiți?
Ce mângâiere pentru viața-vă tristă?
Anii mei sunt ca și ai voștri: răvășiți
De toate durerile câte există.

Numai în carte plânsul încetează.
Primiți-o, vă vor ademeni frumuseți de vis:
Livezi de aur, palate-n șir urmează,
Și pretutindenea veți găsi drum deschis.

Nicio grijă nu veți avea de ziua de mâine;
Nu veți mai auzi porunca aspră, sudalma...
Sunt alte legi pe-aici: bucuria rămâne
Și frumusețile vă-mbie de-a valma.

O, să nu vă mirați de-atâta noroc!
Să nu vă uimească fericirea din carte!
Sunt vremuri sfinte aici și fără soroc
Și de lumea pământeană suntem departe.

Tărâmul nostru este plin de minuni –
Să trecem printre ele fără oprire!
Pășiti încrezători, frații mei buni,
Văzduhul e numai miresme și fericire!

De veți privi înapoi a voastră e vina,
Se va sfârși cu lacrimi visul luminos.
Pășiti înainte! Tot mai adâncă-i grădina
Și tot mai mult belșug e sus și jos.

Vedeți, cartea mea e drum de poveste...
Treceți mirați pe lângă câmpuri și sate.
Din loc în loc v-aduce un înger câte-o veste
Și-apoi vă pierdeți iarăși în zărilor curate...

ÎNCEPUT DE CARTE

E cartea mea pădure de taine și povești,
Bulboane și livine îl ocrotesc misterul...
E cartea mea pădure de taine și povești,
De intri-n ea, te-nvăță mișcările și cerul.

O punte – și cărarea se prelungeste-n vis:
Tot mai aproape-î cerul în cartea mea de basme,
Nu s-legi **Satul cu minuni**
De-accea-i plin tărâmul de îngeri și fantasmă.

Ca un haiduc eu umblu prin legendă...

Își clatină vîzduhul petalele, că iar **Lucian Blaga**
S-a fost prelins prin tînuți o boare caldă, lină,
În cartea mea de versuri palate de cleștar
Înalță către stele coloane de lumină.

Slăvește versul! Anii zadarnic ți-i aduni
Să le ascuți în suflet fognirea de mătasă.
E cartea mea pădure de basme și minuni,
De intri-n ea, pierzi drumul întoarcerii acasă.

Căci poposind în preajma răscurilor din carte,
Te-ademeneste visul și rătăcești cărarea;
Trec anii câte unoi și-nvătrânești departe,
Sub cerul din povești, profund și lin ca marea...

ÎNCEPUT DE CARTE

E cartea mea pădure de taine și povești,
Bulboane și jivine îi ocrotesc misterul...
E cartea mea pădure de taine și povești,
De intri-n ea, te-mbată miresmele și cerul.

O punte – și cărarea se prelungește-n vis:
Tot mai aproape-i cerul în cartea mea de basme.
Nu-s legi să țină raiul cu lacăte închis,
De-aceea-i plin tărâmul de îngeri și fantasme.

Își clatină văzduhul petalele, că iar
S-a fost prelins prin ramuri o boare caldă, lină,
În cartea mea de versuri palate de cleștar
Înalță către stele coloane de lumină.

Slăvește versul! Anii zadarnic ți-i aduni
Să le ascuți în suflet foșnirea de mătasă.
E cartea mea pădure de basme și minuni,
De intri-n ea, pierzi drumul întoarcerii acasă.

Căci poposind în preajma răscrucilor din carte,
Te-ademenește visul și rătăcești cărarea.
Trec anii câte unul și-mbătrânești departe,
Sub cerul din poveste, profund și lin ca marea...

SATUL CU MINUNI

Satul meu n-are istorie și primar.

E un sat cu tristeți și minuni:

Dumnezeu coboară printre oamenii buni

Să le-ajute la sapă, la plug, la car.

Când intri-n el, să nu te-nchini nimănui –

Satul meu n-are legi și stăpâni.

Poți rămâne zile și săptămâni

Și să pleci fără să mulțumești, să spui:

„Mă iartă că prea mult am rămas!”

– Și dacă-n drum vei întâlni pe Dumnezeu,

Nu te mira că n-are-n jurul frunții curcubeu

Și că pășește-ncet și fără glas.

A-mbătrânit printre tristeți și minuni,

Printre prunci și ierburi și grâne...

De știi să intri-n vorbă cuviincios, rămâne

Ceasuri întregi – și fără rugăciuni.

Poți să-i spui de visuri și dureri,

De tristețile ce te răpun.

Dumnezeu e darnic, bun,

Și-mplinește toate câte ceri.

Nu vorbi rău de casa vecinului!

Nu spune: „Doamne, prea ne-ai legat de pământ”!

El știe toate (și ce multe sunt!)

Și mersul stelelor și al destinului...

Respect pentru oameni și cărți

Satul meu n-are nume pe hărți.
Nu-i căuta adresa și hotarul!
Deschise-s grădinile, curțile... Harul
Coboară de sus, fără altare și cărți.

Te afunzi ca-ntr-un ungher de ape
În bulboana cerului de vară.
Îngeri cu aripi de pară
Îți aduc luceferii aproape.

Și pe când mireasma de salcâm
Îți sărută pașii din țărână –
Vei trece lin, cu Dumnezeu de mână,
Din satul meu spre celălalt tărâm...

1939

DAR CERESC

Ne-a dăruit Dumnezeu o câmpie ca-n povești:
Grânele cresc înalte și grele de rod;
Belșug de soare-n lanuri și norod
Crescut în datini și minuni cerești.

Grădinile ni-s numai zumzet și răcoare,
Și-amiezile-și înseamnă-n poama crudă
Poverile de aur; la izvoare
Cad stele-n ape peste frunza udă.

Răsună cântece pe măguri și răzoare;
Un pod de spice priponit pe zare;
Întârzie lumina-n prag de unde
Și bucuria-n inimi de fecioare.

Un stol de păsări lunecă-n văzduh,
Și fructele cad grele-n ierburi moi,
S-aprinde-n vii tămâia – și-n zăvoi
Își pierde toamna negurile-n stuf.

O nuntă-și varsă zgomotul acum
În valea cu miros de busuioc;
Și, pentru binecuvântare și noroc,
S-abate azi și Dumnezeu din drum.

Cu gesturi largi coboară ceru-n ape
Și-aruncă-n prund vâltoarea de lumină.
Amin – înalță cupa și închină,
Să dăinuiască harul sfânt pe-aproape...

ÎNTOARCERE

Mă-ntorc obosit de pe unde-am umblat hoinar:
Polenul zărilor îl port pe umeri zestre;
Și fiecare trecător mi-e un tovarăș de poveste,
Căruia-i dau cu bună ziua sufletul în dar.

Mă-ntâmpină cu melodii viorile din ramuri;
Aroma zorilor pătrunde sufletul și glia...
– Ce ploi trimis-ai, Doamne, ce adieri de flamuri
Să-și împlinescă-n mine armonia?

Bătut-am drumuri noi și neumblate,
Și-adesori când jalea m-a învins
Mi-a apărut la calea jumătate
Un înger blând, cu sabia încins.

Și-am înviat cu firul de lumină
Purces din ochii-i limpeziți și teferi.
Mi s-a ivit în preajmă un rai ca o grădină,
Cu zvon de ierburi, îngeri și luceferi...

Din nou la drum! Mai grea călătoria!
Și visul singur îmi era tovarăș...
– Azi mă întorc unde mi-a fost copilăria
Să regăsesc căsuța albă iarăși;

Și florile – surorile și iezii
Și steaua care licăre departe.
Să-nchid în inimă trecutul ca-ntr-o carte
Și sănătatea s-o adun din apele livezii.

TROIȚA

Pe lemnu-ți puhav, vremea a săpat
Adânci pâraie, brăzdături de ură;
Și-a năruit mânia pe gravură,
De-i stau deschise rănila spre sat.

Creștinii toți te-nseamnă pe statură
Când plugul li s-afundă în pământ:
Tu le strecori în suflet harul sfânt
Și-mprăștii binecuvântarea-n arătură.

Ai creștetul teșit și corpul greu,
Dar satului norocul i-l socoți
În numărul de fii și de nepoți,
Apropiați cu-ndemn de Dumnezeu.

Când noaptea ruga tremură-n bordei
Și-adoarme tânguiera pe cărare,
Te-mprejmuie cu plânsul fata mare...
– Sărută, Doamne, și norocul ei!